

Hadîs-i Şerîfler Işığında
CEMAATLE NAMAZ

Sefer HASANOV
Murat KAYA

TAKDİM

Mü'min bir ferdin manevî dünyasının imârında namaz ibâdeti ne kadar ihyâ edici ise İslâm ümmetinin diriliş ve hayatiyetini devam ettirmesi bakımından da namazın cemaatle edâ edilmesi, aynı şekilde ehemmiyetlidir.

Yaratılış gayemiz olan “yalnız Allâh’a kul olma keyfiyeti”nin, diğerk bir ifadeyle Fâtihâ Süresi’nde her gün ikrâr ettiğimiz “ancak sana kulluk ederiz” ahdimizin en güzel vefâ tezâhürü, cemâatle edâ edilen namazdır.

İslâm ümmetinin medeniyet inşasında ilk tezâhür mekânı câmiler olmuştur. Mescidler, kelime-i tevhîdin yani “yalnız Allâh’a kulluğun” madde planında bir alemdir. Fahr-i kâinât - sallallâhu aleyhi ve selem- Efendimiz’in Medine-i Münevvere’yi teşrifinde ilk yaptığı icraatın “Mescid-i Nebevî”yi inşa olması, son derece mânidardır. Hatta büyük bir vecd içinde bizzat taş taşıyarak bu çekirdek yapıyı oluşturması, ümmetin birlik ve dirliğini gaye edinen ehl-i gönül

mü'minlere ne güzel bir irşâddır. Selef-i sâlihîn - Allâh kendilerinden razı olsun- bu güzel sünnete tebeıyyetle (tabi olarak), şehirlerin kuruluşunda aynı yolu izlemiş ve şehrin merkezine, medeniye-timizi temsil eden azametli bir mescid inşasıyla işe başlamıştır.

Namazın cemaatle edâ edilmesi bazı müc-tehidlere göre farz-ı kifâye iken bazılarınca da müekked bir sünnet olarak kabul edilmiştir. Fahr-i Kâinât -sallâllâhü aleyhi ve sellem- Efendimiz, vefâtına yakın son günlerin dışında farz namazla-rını daima cemaatle edâ etmişlerdir. Nasıl böyle olmasın ki? Yüce Rabbimiz, savaşın en çok kızış-tığı esnâda kılınacak namazı dahi cemâatle edâ etmemizi emretmiş ve bunun tatbîkini de bizzat kendisi bütün teferruâtıyla târif buyurmuştur. (en-Nisâ, 102)

Câmilerde cemâatle namaz kılmak, Müslü-manların kalplerini birbirine bağlar. Birbirlerinin kardeşi olduklarını anlarlar, karşılıklı sevgileri artar. Büyükleri küçüklere merhamet eder, küçük-ler de yaşlılara hürmetli ve nezâketli olurlar. Zen-ginler fakirlere, kuvvetliler zayıflara yardım eder-

ler. Sıhhatli olanlar hastaları camide göremeyince evlerinde ararlar ve “*Din kardeşinin yardımına koşanın yardımcısı Allâh’tır*” (Müslim, Birr, 58) hadis-i şerifindeki müjdeye kavuşmak için âdetâ yarış ederler.

Cemaatle namaz, mü’minlerin îmân gücünü artırır. İslâm cemiyetinin aynasıdır. Cemaate devam ile îmân topluluğu muhâfaza edilir. Mü’minin, namazın sırrına erebilmek için gönlü namazda, kulağı ezânda olmalıdır. Namaza dâvet ezânla başladığından cemâate iştirâk, ezâna iştirâkle başlar. Ashâb-ı kirâm, ezân okunurken bütün dünyevî meşgalelerden sıyrılır, hemen namaz iklimine girerlerdi. Çekiç sallayan eller durur, konuşan diller susar ve yollar sadece mescide uzanırdı. Allâh Teâlâ bu gibi kullarını methederek şöyle buyurur:

“İçlerinde (yalnız) kendi ismi anılsın diye Allâh’ın yükseltmelerine izin verdiği evlerde (mescidlerde) O’nun kudret ve yüceliğini sabah akşam dile getirip tesbih eden öyle kimseler vardır ki, bunları ne ticaret ne de alış veriş Allâh’ı anmaktan, namazı gereği gibi ikâme

etmekten ve zekâtı vermekten alkoyabilir; böyleleri kalplerin ve gözlerin dehşetle döneceği Gün'den korkarlar; (ve ancak böyleleri) Allâh'ın kendilerini, yapıp ettiklerinin en iyisi en güzeliyle mükâfatlandıracağını ve onlara, lütuf ve cömertliğinden, (hak ettiklerinden de) fazlasını vereceğini (umabilirler); Allâh, dilediğine hesapsız rızık verir.” (en-Nûr, 36-38)

Mescidler Beytullâh'ın birer şubesi olması itibariyle Allâh'ın kullarına ikramda bulunduğu hususi mekânlardır. Nitekim Rasûlullâh - sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz:

“Allâh'ın en çok sevdiği yerler mescidlerdir. Allâh'ın en ziyade nefret ettiği yerler de çarşı ve pazarlardır.” buyurmuşlardır. (Müslim, Mesâcid, 288)

Birer mısra-yı berceste gibi semâlara yükselen minârelerdeki müezzinler, her gün beş defa Allâh'ın davetini ilan eden şerefli davetçilerdir. Bu davete icâbet edenlere davet sahibi olan Kerim Mevlâmız'ın pek çok ikrâmlarda bulunacağı âşikârdır. Bu ikramların ilki, kılınan namazların ecrinin en az 25 kat artırılacağı müjdesidir. Daha

bize bildirilmeyen, ancak dâvet sahibinin kere-
minden vereceđi maddî-manevî ikramların neler
olabileceđini tasavvur etmek ise bizim için müm-
kün değildir. Mevlânâ'nın ifâdesiyle “*Mâdem
olmuştur Kerîm, eyler kerem*” diyerek sükûta
bürünmek edebe riâyet bakımından muvâfık ola-
caktır. Burada ince bir edep de şudur ki davete
giden, ikramlar sebebiyle değil dâvetin bizzat
sâhibine gitmelidir. Zîrâ “*Sultan'ın sofrasına
karın doyurmak için değil şeref kazanmak için
oturulur.*” O'nun bizi davet etmesinden ve bizi
kabul buyurmasından daha aziz hangi nimet ola-
bilir ki?!. Lebbeyk ya Rabbî, lebbeyk!

Allâh ile beraberliğin aşkıyla dolu gönüller,
ilâhî davete icâbet ederken şu hadîs-i şerîfi edâ
hâlinde olurlar:

*“Ezânı duyduđunuz zaman siz de aynen (mü-
ezzinin) söylediklerini tekrar edin! Sonra bana
salât ü selâm getirin! Çünkü her kim bana bir
kere salevât getirirse, Allâh buna karşılık on sa-
levât (rahmet) eder. Bunu tâkiben benim için
vesîle isteyin. O (vesîle), cennette öyle bir dere-
cedir ki, ancak Allâh'ın kullarından birine verilir.*

İşte ben, o kul olmayı temennî ederim. Kim de benim için vesîle dilerse, ona artık şefâatim hak olur.” (Müslim, Salât, 11)

Diğer taraftan cemâatle namaz, meşguliyet açısından çok dağınık ve karmaşık sahnelerle dolu hayatı, disiplin altına almayı öğretir ve kula bir intizâm vererek onu muvâzene sahibi kılar. Dolayısıyla bu hususta vârid olan:

“İmâmdan evvel başını kaldıran kimse, Allâh Teâlâ'nın, onun başını merkep başına çevireceğinden korkmaz mı?” (Müslim, Salât, 114) beyânı da, en sıradan ve tertipsiz kimseleri dahî ciddî ve belli bir terbiye altına alarak huzûrullâhta lââyıkı vechile ibâdete sevkeder. Aksi hâlde cemâatle namazda muvâzene ve intizâm mümkün olmaz.

Cemaatin zarûretini ifade eden şu hâdise, çok câlib-i dikkattir:

Âmâ bir sahâbî olan **İbn-i Ümmi Mektûm**, cemâate devam husûsunda Hazret-i Peygamber'den izin alabilmek için:

“–Ey Allâh’ın Rasûlü! Benim durumumu biliyorsun; evimle mescid arasında ağaçlar, hurmalar var! Her zaman rehber de bulamıyorum!” dedi.

Hazret-i Peygamber -sallâllâhü aleyhi ve sellem-:

“–*Ezânı işitiyor musun?*” diye sordu.

“–Evet!” deyince:

“–*Öyleyse cemâate gel; emekleyerek de olsa...*” buyurdular. (Müslim, Mesâcid, 255; Nasâî, İmâmet, 50; Ebû Dâvud, Salat, 47/552)

Cemâate devam o derece mühimdir ki, bu husus üzerinde hadîs-i şerîflerde gayet ciddî tenbîh ve îkâzlar, yâni terkindeki zarâr ve ziyânı ifâde eden beyânlarda bulunulmuştur. Bu hadîs-i şerîflerden birinde Hazret-i Peygamber -sallâllâhü aleyhi ve sellem-:

“–*Ezân sesini duyduğu ve bir özrü de bulunmadığı hâlde cemâate gelmeyip olduğu yerde namaz kılan kimsenin namazı geçersizdir.*” şeklinde serdetmiş, sahâbe-i kirâm:

“–Özür nedir yâ Rasûlallâh?” diye sorunca:

“–Hastalık veya tehlike korkusudur.” buyurmuştur. (Ebû Dâvud, Salât, 46)

Namaz vakti girdiğinde mescide gidebilmek husûsunda farklı şartlar altında bulunanların da, birkaç kişi de olsa namazlarını aralarında cemâatle kılmaları îcâb eder. Bu husustaki beyân-ı Peygamberî şöyledir:

“Bir köyde veya kırdâ üç kişi olup da cemâatle namaz kılmıyorlarsa, onlara şeytan musallat olur. Cemâate dikkat edin ve mutlaka katılın; çünkü kurt, yalnız olan koyunu yer.” (Ebû Dâvûd, Salât 46)

Cemâatle namaz husûsunda söylenecek son söz, her mü'minin kalbinin âdetâ mescidlere asılı bir vaziyette olmasıdır. Zîrâ kıyâmet gününde hiçbir gölgenin bulunmadığı o dehşetli mekânda ilâhî bir gölge ile taltîf edilecek yedi sınıf kimse-den biri de «kalbi mescidlere asılı olan» mü'mindir.

Yâ Rabb! Namazlarımızı, gerçek mânâ ve hikmetiyle edâ edilen ve bir mi'râc mâhiyetiyle senin ulvî vuslat ve müşâheden ile şereflenen

**namazlardan eyle! Namazlarımız, gözlerimizin
nûru, gönüllerimizin her iki cihânda da sürûru
olsun!**

Âmîn!..

Dr. Âdem ERGÜL

Cemaatle Namazın Fazileti

۱- عن عبد الله بن عمر: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: صَلَاةُ الْجَمَاعَةِ تَفْضُلُ صَلَاةَ الْفَدِّ بِسَبْعٍ وَعِشْرِينَ دَرَجَةً.

1. İbn-i Ömer -radıyallâhu anhümâ-'dan rivayet edildiğine göre, Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Cemaatle kılınan namaz, tek başına kılınan namazdan yirmi yedi derece daha faziletlidir.”
(Buhârî, Ezân, 30; Müslim, Mesâcid 249)

۲- عن أبي هريرة قال: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: تَفْضُلُ صَلَاةِ الْجَمِيعِ صَلَاةَ أَحَدِكُمْ وَحْدَهُ بِخَمْسٍ وَعِشْرِينَ جُزْءًا وَتَجْتَمِعُ مَلَائِكَةُ اللَّيْلِ وَمَلَائِكَةُ النَّهَارِ فِي صَلَاةِ الْفَجْرِ. ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: فَأَقْرَأُوا إِنِ شِئْتُمْ: { إِنَّ فُرْآنَ الْفَجْرِ كَانَ مَشْهُودًا }.

2. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh- Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Cemaatle kılınan namazın sevabı, sizden birinin yalnız başına kıldığı namazın sevâbından yirmi beş kat daha fazladır. Gece vazîfeli olan meleklerle gündüz vazîfeli olan melekler sabah namazında bir araya gelirler.”

Ebû Hüreyre demiştir ki:

“İsterseniz «**Zirâ sabah namazı hakîkaten meşhûddur** (Allâh ile gece ve gündüz insanın amellerini kaydeden melekler tarafından gözlenmektedir).» (el-İsrâ, 78) âyetini okuyunuz.” (Buhârî, Ezân, 31)

٣- عن أبي سعيد الخدري، قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الصَّلَاةُ فِي جَمَاعَةٍ تَعْدِلُ حَمْسًا وَعِشْرِينَ صَلَاةً فَإِذَا صَلَّاهَا فِي فَلَاةٍ فَأَتَمَّ زُكُوعَهَا وَسُجُودَهَا بَلَغَتْ حَمْسِينَ صَلَاةً.

3. Ebû Saîd el-Hudrî'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Cemaatle kılınan namaz, yalnız başına kılınan yirmi beş namaza muâdil olur. Bir kimse onu

çölde (cemaatle) kılar ve rükûsunu, secdesini tam yaparsa, bu elli namaz sevâbına ulaşır.” (Ebû Dâvûd, Salât, 48/560)

٤- عن أبي أمامة: أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: مَنْ خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ مُتَطَهَّرًا إِلَى صَلَاةٍ مَكْتُوبَةٍ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْحَاجِّ الْمُحْرِمِ، وَمَنْ خَرَجَ إِلَى تَسْبِيحِ الضُّحَى لَا يَنْصِبُهُ إِلَّا إِيَّاهُ فَأَجْرُهُ كَأَجْرِ الْمُعْتَمِرِ وَصَلَاةً عَلَى إِثْرِ صَلَاةٍ لَا لَعْوُ بَيْنَهُمَا كِتَابٌ فِي عَلِيِّينَ.

4. Ebû Ümâme -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Kim farz namaz için güzelce abdest alıp temizlenerek evinden çıkarsa onun sevâbı ihramlı olarak hac yapan kimsenin sevâbı gibidir. Kim başka bir gâye ile değil de sırf Duhâ namazı için çıkarsa onun eciri umre yapanın sevâbı gibidir. Aralarında lüzumsuz sözler konuşmaksızın bir namazın arkasından diğerini kılmak, İlliyyîn'e yazılacak derecede fazîletli bir ameldir.” (Ebû Dâvûd, Salât, 48)

İllyîn, hafaza meleklerinin dîvânı olup sâlihlerin amellerinin kaydedildiği yerdir.

٥- عن أَبِي سَعِيدٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ وَقَدَّ صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ يَتَّجِرُ عَلَيَّ هَذَا؟ فَقَامَ رَجُلٌ فَصَلَّى مَعَهُ.

5. Ebû Saîd el-Hudrî -radıyallâhu anh- şöyle demiştir:

“Bir kimse câmiye geldi ancak Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz namazı kılmıştı. Bunun üzerine Allâh Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem-:

«–Hanginiz bu kimse sâyesinde kârlı bir ticaret yaparak sevap kazanmak ister?» buyurdu.

Bunun üzerine birisi kalktı ve onunla birlikte namaz kıldı.” (Tirmizî, Salât, 50/220)

Bu sahâbî namazını kıldığı hâlde, yeni gelen kardeşiyle cemaat oluşturarak nâfile namaz kılmış, böylece hem kardeşine cemaatle namaz kılma sevabı kazandırmış hem de kendisi sevap kazanmıştır.

٦- عن زيد بن ثابت ان رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: عَلَيْكُمْ بِالصَّلَاةِ فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ خَيْرَ صَلَاةٍ الْمَرْءِ فِي بَيْتِهِ إِلَّا الْجُمَاعَةَ.

6. Zeyd bin Sâbit -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“(Nâfile) namazlarınızı evinizde kılmaya gayret edin! Zîrâ cemaatle kılınan (farz)lar hâricinde kişinin en hayırlı namazı, evinde kıldığıdır.” (Dârimî, Salât, 96)

Câmiye Yürümenin Fazîleti

٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ أَحَدَكُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الوُضُوءَ، ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ، لَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ عَرْزًا وَجَلَّ بِهَا دَرَجَةً وَحَطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ.

7. Ebû Hüreyre -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Sizden biri abdestini güzelce alır, sonra sâdece namaz kılmak maksadıyla mescide gelirse Allâh Teâlâ, attığı her adım sebebiyle onu bir derece yükseltir ve bir günahını da siler. Câmiye girinceye kadar bu böyle devâm eder. Mescide girdiğinde ise namazı beklediği müddetçe namaz-da sayılır.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 14)

٨- عن مُرَّان مولى عثمان؛ قال: تَوَضَّأَ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ يَوْمًا وُضُوءًا حَسَنًا. ثُمَّ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ. ثُمَّ قَالَ: مَنْ تَوَضَّأَ هَكَذَا. ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الْمَسْجِدِ لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ غُفِرَ لَهُ مَا خَلَا مِنْ ذَنْبِهِ.

8. Osman -radiyallâhu anh-'in mevlâsı Humrân anlatıyor:

Osman bin Affân birgün güzelce abdest aldıktan sonra şöyle dedi:

“-Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-’i abdest alırken gördüm. Abdestini güzelce aldı ve şöyle buyurdu:

«*Bu şekilde abdest alıp sonra sâdece namaz kılmak niyetiyle câmiye giden kimsenin geçmiş günahları affedilir.*»” (Müslim, Tahâret, 12)

٩- عن أبي هريرة؛ قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَطَهَّرَ فِي بَيْتِهِ ثُمَّ مَشَى إِلَى بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللهِ لِيَقْضِيَ فَرِيضَةً مِنْ فَرَائِضِ اللهِ، كَانَتْ خَطْوَتَاهُ إِحْدَاهُمَا تَحُطُّ خَطِيئَةً وَالْأُخْرَى تَرْفَعُ دَرَجَةً.

9. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh-’den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“*Kim evinde güzelce abdest alır sonra Allâh’ın evlerinden birisine doğru, yine Allâh’ın farzlarından bir farzı edâ etmek için yürürse, iki adımından birisi bir hatasını siler, diğeri de o kişiyi bir derece yükseltir.*” (Müslim, Mesâcid, 282)

١٠- عن أبي هريرة؛ أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قال: أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يَمْحُو اللهُ بِهِ الْخَطَايَا وَيَرْفَعُ بِهِ
الدَّرَجَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللهِ! قَالَ: إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ
عَلَى الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْخُطَا إِلَى الْمَسَاجِدِ وَانْتِظَارُ الصَّلَاةِ بَعْدَ
الصَّلَاةِ. فَذَلِكَ الرَّبَاطُ.

10. Ebû Hüreyre'den rivâyet edildiğine göre,
Rasûlullâh -aleyhisselam- şöyle buyurdu:

“–Allâh'ın kendisiyle hataları sildiği ve dere-
celeri yükselttiği şeyin ne olduğunu size bildire-
yim mi?”

Ashâb-ı kirâm:

“–Evet yâ Rasûlallâh” dediler.

Bunun üzerine Allâh Rasûlü -sallâllâhu aley-
hi ve sellem- şöyle buyurdu:

“–Zorluklara rağmen abdesti tam olarak al-
mak, câmilere (gitmek için) atılan adımların çok
olması ve bir namazdan sonra diğer namazı bek-
lemek. İşte asıl ribât bunlardır.” (Müslim, Tahâret, 41)

Ribât: Nefsi itaata bağlamak, sınır boylarında nöbet tutmak ve Allâh yolunda cihad etmek gibi manalara gelir. Âyet ve hadislerde ribât çok medhedilmiş ve onu yapanlara büyük mükâfâtlar va'd edilmiştir. Buna göre bir mü'min de, günlük ibâdetlerini usûlüne uygun bir şekilde ihlâs ve ihsân duygusu içinde yaparsa, hudud boylarında nöbet tutmuş gibi cihad ve ribât sevabı kazanır.

۱۱- عن سعيد بن المسيب، قال: حَضَرَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ الْمَوْتَ فَقَالَ: إِنِّي مُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا مَا أُحَدِّثُكُمْوَهُ إِلَّا إِحْتِسَابًا، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: إِذَا تَوَضَّأَ أَحَدُكُمْ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ خَرَجَ إِلَى الصَّلَاةِ، لَمْ يَرْفَعْ قَدَمَهُ الْيُمْنَى إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ حَسَنَةً، وَلَمْ يَضَعْ قَدَمَهُ الْيُسْرَى إِلَّا حَطَّ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَنْهُ سَيِّئَةً، فَلْيُقَرَّبْ أَحَدُكُمْ أَوْ لِيُبْعَدْ، فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ فَصَلَّى فِي جَمَاعَةٍ غُفِرَ لَهُ، فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ وَقَدْ صَلَّوْا بَعْضًا وَبَقِيَ بَعْضٌ صَلَّى مَا أَدْرَكَ وَأَتَمَّ مَا بَقِيَ كَانَ كَذَلِكَ، فَإِنْ أَتَى الْمَسْجِدَ وَقَدْ صَلَّوْا فَأَتَمَّ الصَّلَاةَ كَانَ كَذَلِكَ.

11. Said bin Müseyyeb şöyle demiştir:

Ensâr'dan bir zât ölmek üzere iken şöyle dedi:

“–Size sâdece sevap kazanmak gâyesi ile bir hadîs-i şerîf rivâyet edeceğim. Rasûlullâh - sallallâhu aleyhi ve sellem-'i şöyle buyururken işittim:

«Sizden biri abdest alır ve bunu da güzelce yapar da namaz için çıkarsa, sağ ayağını her kaldırdığında Allâh Teâlâ onun için bir hasene yazar, sol ayağını her koyduğunda da bir kötülüğünü siler. -Artık derseniz ayaklarınızı birbirine yaklaştırarak küçük adım atın, derseniz büyük adım atın.- O kişi, câmiye gelir cemaatle namaz kılsa günahları affedilir. Şayet câmiye geldiğinde namazın bir kısmını kılmışlarsa onlara uyar ve sonra da kaçırdığı rekâtları tamamlarsa yine aynı hüküm geçerlidir. Şayet câmiye geldiğinde cemaat namazı kılıp bitirmiş olur, bu kimse de namazını kendi başına kılsa yine aynı hüküm geçerlidir.» (Ebû Dâvûd, Salât, 50/563)

١٢- عن أبي هريرة قال: قال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ وُضُوءَهُ ثُمَّ رَاحَ فَوَجَدَ النَّاسَ قَدْ صَلَّوْا أَعْطَاهُ اللهُ جَلًّا وَعَزًّا مِثْلَ أَجْرِ مَنْ صَلَّاهَا وَحَضَرَهَا لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أَجْرِهِمْ شَيْئًا.

12. Ebû Hüreyre -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Kim şartlarına riâyet ederek güzelce abdest alır, sonra câmiye gider, cemaat de namazı kılmış olursa, Allâh Teâlâ o şahsa, cemaate yetişip de namazını cemaatle kılan kimselerin sevabı gibi sevap verir. Bu, onların ecirlerinden de hiçbir şey eksiltmez.” (Ebû Dâvûd, Salât, 51/564)

١٣- عن عثمان بن عفان؛ قال: سمعت رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يقول: مَنْ تَوَضَّأَ لِلصَّلَاةِ فَأَسْبَغَ الوُضُوءَ. ثُمَّ مَشَى إِلَى الصَّلَاةِ الْمَكْتُوبَةِ فَصَلَّاهَا مَعَ النَّاسِ أَوْ مَعَ الْجَمَاعَةِ أَوْ فِي الْمَسْجِدِ عَفَرَ اللهُ لَهُ ذُنُوبَهُ.

13. Osman bin Affân -radıyallâhu anh-, Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in şöyle buyurduğunu işitmiştir:

“Kim namaz için güzelce abdest alır, sonra da farz namaz için yürür ve onu insanlarla veya cemaatle veya câmide kılarsa Allâh Teâlâ günahlarını affeder.” (Müslim, Tahâret, 13)

١٤- عن أبي موسى قال: قال النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَعْظَمُ النَّاسِ أَجْرًا فِي الصَّلَاةِ أْبَعْدُهُمْ فَأَبَعْدُهُمْ مَمْشَى، وَالَّذِي يَنْتَظِرُ الصَّلَاةَ حَتَّى يُصَلِّيَهَا مَعَ الْإِمَامِ، أَعْظَمُ أَجْرًا مِنَ الَّذِي يُصَلِّي ثُمَّ يَنَامُ.

14. Ebû Mûsa -radıyallâhu anh- anlatıyor: Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Namazdan daha çok sevap alanlar, derece derece, yolu daha uzak olanlardır. (Yani bir kimse camiye giderken ne kadar çok yürürse sevabı da o kadar çok olur.) İmamla kılincaya kadar (sabah) namazını bekleyen kimse de, hemen kılıp uyuyandan daha çok sevab kazanır.” (Buhârî, Ezân, 31)

١٥- عن أبي هريرة: عن النبي صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قال: الْأَبْعَدُ فَلَا بُعْدُ مِنَ الْمَسْجِدِ أَعْظَمُ أَجْرًا.

15. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Kişinin evi câmiye ne kadar uzaksa sevabı o kadar fazla olur.” (Ebû Dâvûd, Salât, 48/556)

Câmiye doğru yürünen mesâfe uzaklaştıkça elde edilen sevap da artmaktadır. Çünkü adım başına mükâfât verilmektedir.

١٦- عن أنس: أَنَّ بَنِي سَلِيمَةَ أَرَادُوا أَنْ يَتَحَوَّلُوا عَنْ
مَنَازِلِهِمْ فَيَنْزِلُوا قَرِيبًا مِنَ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، قَالَ:
فَكَرَهُ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يُعْرَوْا الْمَدِينَةَ فَعَالَ:
أَلَا تَحْتَسِبُونَ آثَارَكُمْ.

16. Enes -radıyallâhu anh- anlatıyor:

“Selime oğulları kabîlesi Mescid-i Nebvî'nin yakınına taşınmak istediler. Rasûlullâh -

sallallâhu aleyhi ve sellem-, Medîne-i Münevverre'nin çevresini ıssız bırakmalarını hoş karşılamadı ve:

«-Adımlarınızın karşılığında sevâb almayı istemez misiniz?» buyurdu.” (Buhârî, Ezân, 33)

۱۷- عن جابر بن عبد الله قال: كانت ديارنا نائية عن المسجد. فأردنا أن نبيع بيوتنا فنقترب من المسجد. فنهانا رسول الله صلى الله عليه وسلم. فقال: إن لكم بكل خطوة درجة.

17. Câbir bin Abdillâh -radiyallâhu anh- anlatıyor:

“Bizim oturduğumuz yer mescide uzaktı. Evlerimizi satarak mescide daha yakın bir yere taşınmak istedik. Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- bizi bundan nehyetti ve şöyle buyurdu:

«-Attığınız her adım karşılığında size bir derece verilir.»” (Müslim, Mesâcid, 279)

١٨- عن أبي بن كعب؛ قال: كان رجل، لا أعلم رجلاً أبعد من المسجد منه. وكان لا تُخطئه صلاة. قال: فقيل له: أو قلت له: لو اشتريت حملاً تركبته في الظلماء وفي الرمضاء. قال: ما يسرني أن منزلي إلى جنب المسجد. إني أريد أن يكتب لي ممشاي إلى المسجد ورجوعي إذا رجعت إلى أهلي. فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: قد جمع الله لك ذلك كله.

18. Übey bin Kâ'b -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

“Bir adam vardı -ki ben mescide ondan daha uzak(ta oturan) bir başkasını tanımıyorum-. Bu kişi cemaatle namazı hiç kaçırmazdı. Kendisine:

«-Bir merkep alsan da hava karanlık ve sıcak olduğunda ona binsen!» dediler. Veya bunu kendisine ben söyledim. Adam şöyle cevap verdi:

«-Evimin, mescidin yanı başında olması beni hiç de sevindirmez. Çünkü mescide giderken ve evime dönerken attığım adımlardan dolayı bana sevap yazılmasını istiyorum.»

Bunu duyan Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- ona:

«–Allâh Teâlâ, arzu ettiğin bu sevapların tamamını senin için toplamıştır (her adımına karşılık sana sevap yazmıştır).» buyurdu.” (Müslim, Mesâcid, 278)

١٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ؛ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: الْمَشَاءُونَ إِلَى الْمَسَاجِدِ فِي الظَّلَمِ، أَوْلِيَاكَ الْحَوَاضُونَ فِي رَحْمَةِ اللَّهِ.

19. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Karanlıklarda mescitlere çokça yürüyenler var ya, işte onlar Allâh’ın rahmet deryâsına çokça dalan kimselerdir.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 14)

Karanlık, soğuk, kar, kış demeden cemaate devam etmek, kişiyi Allâh’ın rahmetine erdirir.

٢٠- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخَدْرِيِّ؛ أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: أَلَا أَدُلُّكُمْ عَلَى مَا يُكْفِّرُ اللَّهُ بِهِ

الْحُطَايَا وَيَزِيدُ بِهِ فِي الْحَسَنَاتِ؟ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ! قَالَ:
إِسْبَاغُ الْوُضُوءِ عِنْدَ الْمَكَارِهِ وَكَثْرَةُ الْحُطَى إِلَى الْمَسَاجِدِ
وَأَنْتَظَرُ الصَّلَاةَ بَعْدَ الصَّلَاةِ.

20. Ebû Saîd el-Hudrî -radiyallâhu anh-'in bildirdiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-:

“–Siz, Allâh’ın kendisiyle günahları yok edip dereceleri yükselteceği amelleri haber vereyim mi?” diye sordu.

Ashâb- kirâm:

“–Evet yâ Rasûlallâh!” dediler.

Allâh Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem-:

“–Zorluklara rağmen abdesti tam almak, camilere doğru çokça adım atmak ve bir namazı kıldıktan sonra diğer namazı beklemek.” buyurdu.
(İbn-i Mâce, Mesâcid, 14)

٢١- عن عقبه بن عامر عن رسول الله صلى الله عليه
وسلم أنه قال: إِذَا تَطَهَّرَ الرَّجُلُ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ يَزْعَى

الصَّلَاةَ كَتَبَ لَهُ كَاتِبَاهُ أَوْ كَاتِبُهُ بِكُلِّ خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا إِلَى
الْمَسْجِدِ عَشْرَ حَسَنَاتٍ وَالْقَاعِدُ يَرعى الصَّلَاةَ كَالْقَانِتِ
وَيُكْتَبُ مِنَ الْمُصَلِّينَ مِنْ حِينَ يَخْرُجُ مِنْ بَيْتِهِ حَتَّى يَرْجِعَ
إِلَيْهِ.

21. Ukbe bin Âmir -radiyallâhu anh-'den ri-
vayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi
ve sellem- şöyle buyurmuştur:

*“Bir kimse abdest alır sonra sadece namaz
için câmiye gelirse yazıcı melek veya iki yazıcı
melek, onun câmiye gelmek için attığı her adımı-
na on sevap yazar. Namazı kıldıktan sonra diğer
namazı bekleyerek câmide oturan kimse, boyun
eğerek Allâh'a çokça itaat eden kânit gibidir. O
kimse, evinden çıktığı andan geri döndüğü vakte
kadar namaz kılmış gibi sevap kazanır.”* (Hâkim,
Müstedrek, I, 331)

Câimde Namazı Beklemenin Fazîleti

۲۲- عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صَلَاةُ الرَّجُلِ فِي جَمَاعَةٍ تَزِيدُ عَلَى صَلَاتِهِ فِي بَيْتِهِ وَصَلَاتِهِ فِي سُوقِهِ بِضْعًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً، وَذَلِكَ أَنَّ أَحَدَهُمْ إِذَا تَوَضَّأَ فَأَحْسَنَ الْوُضُوءَ ثُمَّ أَتَى الْمَسْجِدَ لَا يَنْهَرُهُ إِلَّا الصَّلَاةُ، لَا يُرِيدُ إِلَّا الصَّلَاةَ، فَلَمْ يَخْطُ خَطْوَةً إِلَّا رُفِعَ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ وَ حُطَّ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ حَتَّى يَدْخُلَ الْمَسْجِدَ. فَإِذَا دَخَلَ الْمَسْجِدَ كَانَ فِي الصَّلَاةِ مَا كَانَتْ الصَّلَاةُ هِيَ تَحْسِبُهُ. وَالْمَلَائِكَةُ يُصَلُّونَ عَلَى أَحَدِكُمْ مَا دَامَ فِي مَجْلِسِهِ الَّذِي صَلَّى فِيهِ، يَقُولُونَ: اللَّهُمَّ ارْحَمْهُ، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ، اللَّهُمَّ ثَبِّعْ عَلَيْهِ، مَا لَمْ يُؤْذِ فِيهِ، مَا لَمْ يُجِدْ فِيهِ.

22. Ebû Hüreyre -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdu:

“Bir kimsenin cemaatle kıldığı namazın sevabı, evinde ve dükkânında kıldığı namazdan yirmi küsür derece daha fazladır. Şöyle ki: Bir kimse abdestini güzelce alıp sonra sadece namaz

kılmak maksadıyla mescide giderse, oraya girinceye kadar attığı her adım sebebiyle bir derece yükseltilir, bir hatası da silinir. Mescide girdiğinde ise, namazı beklediği sürece namazdaymış gibi kabul edilir. Biriniz, hiç kimseye eziyet vermeden ve abdestini bozmadan, namaz kıldığı yerde bulunduğu müddetçe, melekler onun için:

«Allâh'ım, ona merhamet et! Allâh'ım, onu mağfiret et! Allâh'ım onun tevbesini kabûl buyur!» diye dua ederler.” (Müslim, Mesâcid, 272)

۲۳- سئل أنس: هل اتخذ رسول الله صلى الله عليه وسلم خاتماً؟ فقال: نعم، أحر ليلة صلاة العشاء إلى شطر الليل ثم أقبل علينا بوجهه بعدما صلى، فقال: صلى الناس ورفدوا ولم تزالوا في صلاةٍ منذ انتظرتُموها. قال: فكأنني أنظر إلى ويص ِ خاتمِهِ.

23. Enes -radıyallâhu anh-'e:

“–Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- hiç yüzük edinmiş miydi?” diye soruldu.

Şöyle cevap verdi:

“–Evet. Bir gün yatsı namazını gece yarısına kadar tehir etmişti. Namazı kıldıktan sonra yüzünü bize doğru döndü ve şöyle buyurdu:

«–İnsanlar namazlarını kendi başlarına kıldılar ve yattılar. Siz ise bizi namaz için beklediğiniz müddetçe namazdaymış gibi ecir aldınız.»

O esnâda elinde bulunan yüzüğün parıltısı hâla gözümün önünde duruyor.” (Buhârî, Ezân, 36)

۲۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
مَا تَوَطَّنَ رَجُلٌ مُسْلِمٌ الْمَسَاجِدَ لِلصَّلَاةِ وَالذِّكْرِ إِلَّا تَبَشَّشَ
اللَّهُ لَهُ كَمَا يَتَبَشَّشُ أَهْلُ الْعَائِبِ بِعَائِبِهِمْ إِذَا قَدِمَ عَلَيْهِمْ.

24. Ebu Hüreyre -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdular:

“Müslüman bir kimse, namaz ve zikir için camileri vatan edindiği (yâni oralara çokça gitmeyi alışkanlık hâline getirdiği, cemaatlere devam ettiği) zaman, Allâh Teâlâ onun bu hâlinden dolayı, tıpkı gurbette yakını olan bir âilenin, onun

dönmesiyle duydukları sevinç gibi sevinç duyar, çok sevinir.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 19)

٢٥ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمُ اللَّهُ فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ الْإِمَامُ الْعَادِلُ
وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ رَبِّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ
وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ طَلَبْتَهُ
امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِيَّيَّيْ أَخَافُ اللَّهُ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ
أَخْفَى حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ بِيَمِينِهِ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهُ خَالِيًا
فَقَاضَتْ عَيْنَاهُ.

25. Ebû Hüreyre -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi ve selem- şöyle buyurmuştur:

“Başka bir gölgenin bulunmadığı Kıyamet gününde Allâh Teâlâ, yedi insanı, (arşının) gölgesinde barındıracaktır:

Âdil idareci, Rabbına kulluk ederek büyüyen genç, kalbi mescidlere bağlı kimse, birbirlerini Allâh için seven ve buluşmaları da ayrılımları da

Allâh için olan (ölünceye kadar bu muhabbet üzere bulunan) iki kimse, güzel ve mevki sahibi bir kadının beraber olma isteğini “Ben Allâh’tan korkarım” diyerek reddeden kimse, sağ elinin verdiği sol elinin bilemeyeceği kadar gizli sadaka veren kimse, tenhâda Allâh’ı zikredip göz yaştı döken kimse.” (Buhâri, Ezan, 36; Zekât, 16; Müslim, Zekât 91)

٢٦- إِنَّ الْحُصَاةَ لَتَنَاشِدُ الَّذِي يُخْرِجُهَا مِنَ الْمَسْجِدِ.

26- Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuşlardır:

“Çakıl taşları, kendilerini mescitten çıkaranlara, «Allâh için bizi çıkarmayın!» diye yalvarırlar.” (Ebû Dâvûd, Salât, 15/460)

Câmilerin mânen feyiz ve bereket dolu mekânlar olduğunu cemâdât dahî bilmektedir. Biz akıllı insanların bunu anlamamasına hayret etmek lâzımdır.

Sabah ve Yatsı Namazlarını Cemaatle Kılmanın Fazîleti

۲۷- عن أبي هريرة: أن رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قال: بَيْنَمَا رَجُلٌ يَمْشِي بِطَرِيقٍ، وَجَدَ عُصْنَ شَوْكٍ عَلَى الطَّرِيقِ فَأَخْرَعَهُ، فَشَكَرَ اللهُ لَهُ فَغَمَّرَ لَهُ. ثُمَّ قَالَ: الشُّهَدَاءُ خَمْسَةٌ: الْمَطْعُونُ وَالْمَبْطُونُ وَالْعَرِيقُ وَصَاحِبُ الْهَدْمِ وَالشَّهِيدُ فِي سَبِيلِ اللهِ. وَقَالَ: لَوْ يَعْلَمُ النَّاسُ مَا فِي النَّدَاءِ وَالصَّفِّ الْأَوَّلِ ثُمَّ لَمْ يَجِدُوا إِلَّا أَنْ يَسْتَهْمُوا لَأَسْتَهْمُوا عَلَيْهِ. وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي التَّهَجِيرِ لَأَسْتَبِقُوا إِلَيْهِ، وَلَوْ يَعْلَمُونَ مَا فِي الْعَتَمَةِ وَالصُّبْحِ لَأَتَوْهُمَا وَلَوْ حَبَوًّا.

27. Ebu Hüreyre -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdular:

“(Vaktiyle) biri yolda giderken güzergâhının üstünde bir diken dalı gördü. Onu alıp (yolun kenarına) attı. Allâh Teâlâ bu amelinin kabul etti ve adamı affetti.

Şehidler beş kısımdır: Vebâdan ölen, karın ağrısına mübtelâ olarak ölen, suda boğulan, göçük altında kalıp ölen ve bir de Allâh yolunda şehid olan.

İnsanlar ezan okumakta ve ilk safta namaz kılmakta ne kadar sevap olduğunu bilseler de kur'a çekmekten başka çâre bulamasalardı, mutlaka böyle yaparlardı. Namaza erken gitmedeki fazîleti bilselerdi birbirleriyle yarış ederlerdi. Yatsı ile sabah cemaatlerindeki sevâbı bilselerdi emekleyerek de olsa giderlerdi.” (Buhârî, Ezân, 32)

۲۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:
مَنْ عَدَا إِلَى الْمَسْجِدِ وَرَاحَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُ نُزُلَهُ مِنَ الْجَنَّةِ كُلَّمَا
عَدَا أَوْ رَاحَ.

28. Ebu Hüreyre -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Her kim sabah akşam namaz için mescide giderse, her gittiğinde Allâh Teâlâ ona cennetteki konağını hazırlar.” (Buhârî, Ezân, 37; Müslim, Mesâcid, 285)

٢٩- عن عبدالرحمن بن أبي عمرة. قَالَ: دَخَلَ عُمَانُ
بُنُ عَقَّانَ الْمَسْجِدَ بَعْدَ صَلَاةِ الْمَغْرِبِ. فَقَعَدَ وَحْدَهُ.
فَقَعَدْتُ إِلَيْهِ. فَقَالَ: يَا ابْنَ أَخِي! سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَنْ صَلَّى الْعِشَاءَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا قَامَ
نِصْفَ اللَّيْلِ. وَمَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَكَأَنَّمَا صَلَّى اللَّيْلَ
كُلَّهُ.

29. Abdurrahman bin Ebî Amre anlatıyor:

Osman bin Affân -radıyallâhu anh- akşam namazından sonra Mescid’e girdi ve yalnız başına bir kenara oturdu. Ben de gidip yanına oturdum. Bana şöyle dedi:

“–Ey kardeşimin oğlu! Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-’i şöyle buyururken işitmiştim:

«Yatsı namazını cemaatle kılan kimse, gecenin yarısını namazla geçirmiş gibidir. Sabah na-

mazını cemaatle kılan kimse ise bütün gece namaz kılmış gibidir.»” (Müslim, Mesâcid 260)

۳۰- عن جُنْدَبِ الْقَسْرِيِّ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى صَلَاةَ الصُّبْحِ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللَّهِ. فَلَا يَطْلُبُنَا اللَّهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ. فَإِنَّهُ مَنْ يَطْلُبُهُ مِنْ ذِمَّتِهِ بِشَيْءٍ يُدْرِكُهُ. ثُمَّ يَكُتَبُ عَلَى وَجْهِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمَ.

30. Cüdebe bin Abdullâh -radıyallâhu anh-anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurdular:

“Sabah namazını (cemaatle) kılan kimse Allâh’ın himâyesindedir. Allâh, bizzat himâyesinde olan bir hususta sizi hesâba çekmesin. Allâh, himâyesindeki bir hususta hesâba çektiği kimseyi yakalayıp cezalandırır, sonra da onu yüzüstü cehenneme atar. ” (Müslim, Mesâcid 262; Tirmizî, Salât 51, Fiten 6; İbn Mâce, Fiten 6)

٣١- وعن أبي بكره قال: قال رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ صَلَّى الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ فَهُوَ فِي ذِمَّةِ اللهِ، فَمَنْ أَخْفَرَ ذِمَّةَ اللهِ كَبَّهُ اللهُ فِي النَّارِ لَوَجْهِهِ.

31. Ebû Bekre -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Kim sabah namazını cemaatle kılsa o Allâh’ın koruması altına girer. Kim Allâh’ın zimmetini bozar, kabul etmezse Allâh onu yüz üstü cehenneme atar.” (Heysemî, *Mecmau’z-zevâid*, II, 41)

٣٢- عَنْ بُرَيْدَةَ الْأَسْلَمِيِّ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: بَشِّرِ الْمَشَائِئِينَ فِي الظُّلَمِ إِلَى الْمَسَاجِدِ بِالنُّورِ التَّامِّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ.

32. Büreyde el-Eslemî -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Karanlıklarda câmilere yürüyen kimseleri,
kîyâmet gününde tam bir nûr ile müjdele!” (Tirmizî,
Salât, 51/223)

۳۳- عن أبي بن كعب قال: صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا الصَّبْحَ فَقَالَ: أَشَاهِدُ فُلَانًا؟ قَالُوا: لَا.
قَالَ: أَشَاهِدُ فُلَانًا؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: إِنَّ هَاتَيْنِ الصَّلَاتَيْنِ أَنْقَلُ
الصَّلَوَاتِ عَلَى الْمُنَافِقِينَ، وَلَوْ تَعَلَّمُونَ مَا فِيهِمَا لَأَتَيْتُمُوهُمَا
وَلَوْ حَبَوًّا عَلَى الرِّكْبِ، وَإِنَّ الصَّفَّ الْأَوَّلَ عَلَى مِثْلِ صَفِّ
الْمَلَائِكَةِ وَلَوْ عَلِمْتُمْ مَا فَضِيلَتُهُ لَابْتَدَرْتُمُوهُ، وَإِنَّ صَلَاةَ الرَّجُلِ
مَعَ الرَّجُلِ أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ وَخَدَهُ، وَصَلَاتُهُ مَعَ الرَّجُلَيْنِ
أَرْكَى مِنْ صَلَاتِهِ مَعَ الرَّجُلِ، وَمَا كَثُرَ فَهُوَ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ
عَزَّ وَجَلَّ.

33. Übey bin Ka'b -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- bir-
gün bize sabah namazını kıldırdı ve:

“-Fılan kimse burada mı?” buyurdu.

“-Hayır!” dediler.

“–*Filan burada mı?*” buyurdu. Yine:

“–Hayır!” dediler.

Bunun üzerine şöyle buyurdu:

“–*İşte bu iki namaz, münafileklara en ağır gelen namazdır. Bu iki namazda ne kadar çok ecir ve sevap olduğunu bilseydiniz, diz üstü emekleyerek de olsa cemaate gelirdiniz. Birinci saf meleklerin safı gibidir. Ondaki fazîleti bilseydiniz ona ulaşmak için yarışırdınız. Bir kimsenin başka bir kimseyle kıldığı namaz tek başına kıldığı namazdan daha fazîletlidir. İki kişi ile kıldığı namaz ise bir kişi ile kıldığı namazından daha üstündür. Beraber kılanların sayısı ne kadar çok olursa, kılınan namaz, Allâh katında o kadar sevimli olur.*” (Ebû Dâvûd, Salât, 47/554)

۳۴- عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: مَنْ صَلَّى فِي مَسْجِدِ جَمَاعَةٍ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً، لَا تَقُوتُهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ، كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِهَا عِتْقًا مِنَ النَّارِ.

34. Ömer bin Hattab -radiyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Kim kırk gece yatsının ilk rekâtını câmide cemaatle kılsa Allâh Teâlâ bu vesileyle onu cehennemden âzâd eder.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 18)

Câmiye Gitmeyi İtiyâd Hâline Getirmek Mü'minlerin Alâmetlerindedir

٣٥- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ، عَنِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا رَأَيْتُمُ الرَّجُلَ يَعْتَادُ الْمَسَاجِدَ، فَاشْهَدُوا لَهُ بِالْإِيمَانِ. قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ... الْآيَةَ.

35. Ebû Saîd -radiyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Bir kimsenin camilere gitmeyi itiyâd hâline getirdiğini görürseniz, onun îmânlı olduğuna şahitlik edin. Çünkü Allâh Teâlâ şöyle buyurmuştur:

«Allâh'm câmilerini ancak Allâh'a îmân edenler... îmâr eder. (Yâni cemaate devam ederler.)» (et-Tevbe, 18) (İbn-i Mâce, Mesâcid, 19)

Cemaatle Namaz Kişinin Müslüman Olduğunun Alâmetlerindedir

۳۶- عَنْ يَزِيدَ بْنِ عَامِرٍ قَالَ: جِئْتُ وَالنَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي الصَّلَاةِ، فَجَلَسْتُ وَمَا أَدْخُلُ مَعَهُمْ فِي الصَّلَاةِ. قَالَ: فَانصَرَفَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَرَأَى يَزِيدَ جَالِسًا فَقَالَ: أَلَمْ تَسْلِمَ يَا يَزِيدُ؟ قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَدْ أَسَلَمْتُ. قَالَ: فَمَا مَنَعَكَ أَنْ تَدْخُلَ مَعَ النَّاسِ فِي صَلَاتِهِمْ؟ قَالَ: إِنِّي كُنْتُ قَدْ صَلَّيْتُ فِي مَنْزِلِي وَأَنَا أَحْسَبُ أَنْ قَدْ صَلَّيْتُمْ، فَقَالَ: إِذَا جِئْتَ إِلَى الصَّلَاةِ فَوَجَدْتَ النَّاسَ فَصَلِّ مَعَهُمْ، وَإِنْ كُنْتَ قَدْ صَلَّيْتَ تَكُنْ لَكَ نَافِلَةٌ وَهَذِهِ مَكْتُوبَةٌ.

36. Yezîd bin Âmir -radıyallâhu anh- anlatıyor:

“Allâh Rasûlü namaz kılariken yanına varmıştım. Oturdum ve cemaate iştirâk etmedim. Efen-dimiz namazdan sonra bize doğru dönünce, kenarda oturduğumu gördü:

«–Ey Yezîd, sen müslüman olmadın mı?» buyurdu.

Ben:

«–Evet yâ Rasûlallâh, müslüman oldum!» dedim.

Allâh Rasûlü:

«–Öyle ise cemaate katılmaktan seni alıkoyan nedir?» buyurdu.

«–Sizin namazı kılmış olduğunuzu zannederek evimde kılmıştım.» dedim.

Bunun üzerine Peygamber Efendimiz:

«–Şâyet namaza gelir de insanları namazda bulursan, onlarla birlikte kıl. Eğer daha önceden namazını kılmış isen, bu senin için nâfile olur. Evde kıldığın da farz yerine geçer.» buyurdu.”
(Ebû Dâvûd, Salât, 56/577)

٣٧- عن جابر بن يزيد بن الأسود العامري عن أبيه
قال: شهدت مع النبي صلى الله عليه وسلم حجته، فصليت
معه صلاة الصبح في مسجد الحيف، قال: فلما قضى
صلاته وانحرف إذا هو برجلين في آخرى القوم لم يصليا معه،
فقال: عليّ بهما، فجيء بهما ترعد فرائصهما، فقال: ما
منعكما أن تصليا معنا؟ فقالا: يا رسول الله، إنا كنا قد
صلينا في رحالنا، قال: فلا تفعلوا. إذا صلتيما في رحالكما
ثم أتيتما مسجد جماعة فصليا معهم، فإنها لكم نافلة.

37. Câbir bin Yezid babasından şöyle rivâyet etmiştir:

“Haccı esnâsında Rasûlullâh Efendimiz’in yanında bulundum ve onunla birlikte Hayf mes-cidinde sabah namazını kıldım. Namazı bitirip döndüğünde arka tarafta cemaatle birlikte namaz kılmayan iki kişi gördü.

«-Onları bana getirin!» buyurdu. Getirdiler, (Rasûlullâh’ın heybetinden) ayakları ve elleri titriyordu. Efendimiz:

«–Bizimle birlikte namaz kılmanıza mânî olan şey nedir?» buyurdu.

«–Yâ Rasûlallâh! Biz evimizde kılmıştık!» dediler.

Bunun üzerine Allâh Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem-:

«–Böyle yapmayın. Evinizde kılmış olsanız bile cemaatin olduğu bir câmiye geldiğinizde, onlarla birlikte namaz kılın. Çünkü o sizin için nâfile olur.» buyurdular.” (Tirmizî, Salât, 49/219)

Cemaatle Namaz Rasûlullâh'ın Sünne- tindendir

٣٨- عن مَالِكُ: أَتَيْنَا إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
وَنَحْنُ شَبَابٌ مُتَقَارِبُونَ فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عِشْرِينَ يَوْمًا وَلَيْلَةً وَكَانَ
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَفِيقًا، فَلَمَّا ظَنَّ أَنَا
قَدْ اشْتَهَيْنَا أَهْلَنَا أَوْ قَدْ اشْتَقْنَا، سَأَلْنَا عَمَّنْ تَرَكْنَا بَعْدَنَا
فَأَخْبَرَنَا قَالِ ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِكُمْ فَأَقِيمُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ
وَمُرُوهُمْ - وَدَكَرَ أَشْيَاءَ أَحْفَظُهَا أَوْ لَا أَحْفَظُهَا - وَصَلُّوا كَمَا
رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ لَكُمْ أَحَدَكُمْ
وَلْيُؤَمِّمَكُمْ أَكْبَرَكُمْ.

38. Mâlik bin Huveyris şöyle demiştir:

“Yaşca akran beş on gençle Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in yanına geldik. Yirmi gün kaldık. Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- pek merhametli ve şefkatli idi. Âilemizi özlediğimizi anlayınca geride kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de haber verdik. Bunun üzerine şöyle buyurdular:

«-Ehlinizin yanına dönünüz. İçlerinde bulununuz. Onlara gerekli şeyleri öğretiniz, onlara şunları emrediniz:» dedi ve birçok şeyler söyledi ki şimdi onların bir kısmını hatırlıyorum, bir kısmını da hatırlamıyorum. Sonra şöyle buyurdu:

«-Beni nasıl namaz kılar gördünüzse öylece namaz kılınız. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri ezan okusun. En yaşlıınız da imam olsun.»
(Buhârî, Ezân, 18)

۳۹- عن جعفر بن عمرو بن أمية: أَنَّ أَبَاهُ قَالَ: رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَأْكُلُ ذِرَاعًا يَخْتَرُ مِنْهَا، فَدُعِيَ إِلَى الصَّلَاةِ فَقَامَ فَطَرَحَ السَّكِّينَ فَصَلَّى وَمَمْ يَتَوَضَّأُ.

39. Cafer bin Amr babasının şöyle dediğini rivâyet etmiştir:

“Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-’i (koyunun) ön kolundan kesip yerken gördüm. O anda namaza çağrıldı. Hemen ayağa kalktı, elindeki bıçağı bir tarafa bıraktı ve yeniden abdest almadan namaza durdu.” (Buhârî, Ezân, 43)

٤٠- عن الأسود قال: سألت عائشة: ما كان النبي صلى الله عليه وسلم يصنع في بيته؟ قالت: كان يكون في مهنة أهله، تعني في خدمة أهله، فإذا حضرت الصلاة خرج إلى الصلاة.

40. Esved bin Yezîd şöyle dedi: Hz. Âişe - radiyallâhu anhâ-'ya:

“-Peygamber -sallallâhu aleyhi ve selem- evinde ne yapardı?” diye sordum.

O da şu cevabı verdi:

“-Âilesinin hizmetinde bulunurdu. Namaz vakti gelince de namaza çıkardı.” (Buhârî, Ezân, 44; Nefekât, 8; Edeb, 40)

Ezâm İşiten Kimse Cemaati Özürsüz Terk Etmemelidir

٤١- عن أبي هريرة؛ قال: أتى النبي صلى الله عليه وسلم رجلٌ أعمى فقال: يا رسول الله! إنَّه ليس لي قائدٌ يُفودُّني إلى المسجدِ. فسأل رسول الله صلى الله عليه وسلم أن يُرخصَ له فيصليَ في بيته. فرخصَ له. فلما ولي دَعَاهُ فقال: هل تسمعُ النداءَ بالصلاة؟ فقال: نعم. قال: فأجب.

41. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre Peygamber -sallallâhu aleyhi ve sellem-'e âmâ bir adam gelip:

“-Yâ Rasûlallâh! Beni camiye götürecek kimsem yok” diyerek namazı evinde kılabilmek için müsaade istedi. Peygamber Efendimiz de müsaade etti. Âmâ dönüp giderken Rasûl-i Ekrem -sallâllâhu aleyhi ve sellem- onu çağırarak:

“-Ezanı işitiyor musun?” diye sordu. Âmâ:

“-Evet” cevabını verdi.

Peygamber -aleyhisselâm-:

“-O halde davete icâbet et, cemaate gel!”

buyurdu. (Müslim, Mesâcid, 255)

٤٢ - عَنْ ابْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ أَنَّهُ سَأَلَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي رَجُلٌ ضَرِيرٌ الْبَصَرِ شَاسِعُ الدَّارِ وَلي قَائِدٌ لَا يُلَائِمُنِي فَهَلْ لِي رُخْصَةٌ أَنْ أُصَلِّيَ فِي بَيْتِي؟ قَالَ: هَلْ تَسْمَعُ النَّدَاءَ؟ قَالَ نَعَمْ: قَالَ لَا أَحَدٌ لَكَ رُخْصَةٌ.

42. Abdullâh bin Ümmi Mektûm -radiyallâhu anh- Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'e:

“-Yâ Rasûlallâh! Ben gözü görmeyen ve evi de camiye uzak olan bir adamım. Bir kılavuzum var, o da bana yumuşak davranmıyor, yardımcı olmuyor. Namazımı evimde kılmaya ruhsat var mı?” diye sordu. Efendimiz:

“-Ezânı işitiyor musun?” buyurdu. O “Evet.” deyince:

“-Senin için bir ruhsat bulamıyorum.” buyurdu. (Ebû Dâvûd, Salât, 46/552)

٤٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ، عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
قَالَ: مَنْ سَمِعَ النَّدَاءَ فَلَمْ يَأْتِهِ، فَلَا صَلَاةَ لَهُ إِلَّا مِنْ عُذْرٍ.

43. İbn-i Abbâs -radıyallâhu anhümâ- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Kim ezanı işitir de cemaate gelmezse kıldığı namaz (kâmil bir namaz olarak) kabul edilmez. Ancak kendini engelleyen bir özrü varsa o başka.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 17)

٤٤- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ سَمِعَ الْمُنَادِيَ فَلَمْ يَمْنَعَهُ مِنْ اتِّبَاعِهِ عُذْرٌ قَالُوا: وَمَا الْعُذْرُ؟ قَالَ: خَوْفٌ أَوْ مَرَضٌ لَمْ تُقْبَلْ مِنْهُ الصَّلَاةُ الَّتِي صَلَّى.

44. İbn-i Abbâs -radıyallâhu anhümâ- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- buyurdular ki:

“Kim, müezzini işitir ve kendini engelleyen bir özrü olmadığı halde ona icâbet etmezse, kendi başına kıldığı namaz (kâmil bir namaz olarak) kabul edilmez.”

“(Ey Allâh’ın Rasûlü!) Özür nedir?” dediler.

“–Korku veya hastalıktır!” buyurdu.” (Ebû Dâvud, Salât, 46/551)

٤٥- عَنِ الْأَسْوَدِ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَذَكَرْنَا الْمُوَظَبَةَ عَلَى الصَّلَاةِ وَالتَّعْظِيمَ لَهَا قَالَتْ لَمَّا مَرَضَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَرَضَهُ الَّذِي مَاتَ فِيهِ فَخَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَأُذِّنَ فَقَالَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَقِيلَ لَهُ إِنَّ أَبَا بَكْرٍ رَجُلٌ أَسِيفٌ إِذَا قَامَ فِي مَقَامِكَ لَمْ يَسْتَطِعْ أَنْ يُصَلِّيَ بِالنَّاسِ وَأَعَادَ فَأَعَادُوا لَهُ فَأَعَادَ الثَّلَاثَةَ فَقَالَ إِنَّكُمْ صَوَاحِبُ يُوسُفَ مُرُوا أَبَا بَكْرٍ فَلْيُصَلِّ بِالنَّاسِ فَخَرَجَ أَبُو بَكْرٍ فَصَلَّى فَوَجَدَ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ نَفْسِهِ حِقَّةً فَخَرَجَ يُهَادَى بَيْنَ رَجُلَيْنِ كَأَنِّي أَنْظُرُ رِجْلَيْهِ تَحْطَانِ مِنَ الْوَجَعِ فَأَرَادَ أَبُو بَكْرٍ أَنْ يَتَأَخَّرَ فَأَوْمَأَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ

وَسَلَّمَ أَنْ مَكَانَكَ ثُمَّ أُتِيَ بِهِ حَتَّى جَلَسَ إِلَى جَنْبِهِ قِيلَ
لِلْأَعْمَشِ وَكَانَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُصَلِّي وَأَبُو بَكْرٍ
يُصَلِّي بِصَلَاتِهِ وَالنَّاسُ يُصَلُّونَ بِصَلَاةِ أَبِي بَكْرٍ فَقَالَ بِرَأْسِهِ
نَعَمْ رَوَاهُ أَبُو دَاوُدَ عَنْ شُعْبَةَ عَنِ الْأَعْمَشِ بَعْضَهُ وَزَادَ أَبُو
مُعَاوِيَةَ جَلَسَ عَنْ يَسَارِ أَبِي بَكْرٍ فَكَانَ أَبُو بَكْرٍ يُصَلِّي
فَأَيَّمًا.

45. Esved -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

Hazret-i Âişe -radıyallâhu anhâ-'nın yanında idik. Namaza devâm etmekten ve ona tâzim göstermekten bahsettik. O da şöyle dedi:

“Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in vefatına sebep olan hastalığı esnâsında, bir namaz vakti gelmişti. Ezan okundu. Efendimiz:

«–Ebu Bekir'e söyleyin, halka namaz kıldır-sın!» buyurdular.

«–Ebû Bekir yufka yürekli bir kimsedir, senin yerinde namaza duracak olursa (ağlamaktan) halka namaz kıldırılmaz.» denildi.

Efendimiz sözünü tekrar ettiğinde yine aynı şeyleri söylediler. Üçüncü defâ tekrar etti ve şöyle dedi:

«–Siz Yusuf’la uğraşan kadınlar gibisiniz. Ebû Bekir’e emredin insanlara namaz kıldırın.»

Ebû Bekir çıktı ve namaza durdu. Allâh Rasûlü -sallâllâhu aleyhi ve sellem- kendisinde bir hafiflik hissetti. İki adamın yardımı ile camiye çıktı. Şu anda ağrıdan yerde sürünen ayaklarını görür gibiyim. Ebû Bekir geri çekilmek istedi. Ancak Allâh Rasûlü ona:

«Yerinden ayrılma!» diye işaret buyurdu. Sonra Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Ebu Bekir’in yanına getirildi ve oraya oturdu.”

Hadisin râvilerinden olan Â’miş’e:

“–Rasûlullâh namaz kılıyor, Ebû Bekir ona tâbî oluyor ve cemaat de Ebû Bekir’e uyuyordu öyle mi?” diye sorulduğunda başı ile “Evet” dedi.

Ebû Muâviye de şu cümleyi fazla olarak rivâyet eder:

“Ebû Bekir’in soluna oturdu, Ebû Bekir namazı ayakta kıldırıyordu.” (Buhârî, Ezân, 39)

Cemaati Terk Hususunda Şiddetli Tehdit

٤٦ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَمُرَّ بِحَطَبٍ يُحْتَطَبُ ثُمَّ أَمُرَ بِالصَّلَاةِ فَيُؤَدَّنَ لَهَا ثُمَّ أَمُرَ رَجُلًا فَيَقُومَ النَّاسَ ثُمَّ أَخَالَفَ إِلَى رَجَالٍ فَأُحْرِقَ عَلَيْهِمْ بُيُوتَهُمْ، وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ يَعْلَمُ أَحَدُهُمْ أَنَّهُ يَجِدُ عِرْقًا سَمِينًا أَوْ مِرْمَاتَيْنِ حَسَنَتَيْنِ لَشَهِدَ الْعِشَاءَ.

46. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh-'den rivayet edildiğine göre, Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Canımı kudret elinde tutan Allâh’a yemin ederek söylüyorum, içimden şöyle geçirdim: Odun toplamayı emredebim, odun yığılsın. Sonra namazı emredebim, ezan okunsun. Daha sonra bir adama cemaate imam olmasını emredebim. Sonra da cemaate gelmeyen adamlara gidip onlar içindeyken evlerini yakayım. Canımı elinde tutan Allâh’a yemin ederim ki cemaatten geri

kalanların herhangi biri, burada semiz etli bir kemik parçası veya iki tane güzel paça bulacağını bilse hemen yatmaya gelirdi.” (Buhârî, Ahkâm, 52; Ezân, 29; Müslim, Mesâcid, 251-254)

Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efen-dimiz'in bu sözlerindeki maksadı, cemâate gel-meyenlerin evlerini yakmaya cevaz vermek değil, cemâat mevzuunda ihmalkâr davranmanın ne kadar büyük bir hatâ olduğunu bildirmektir.

٤٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ لَا صَلَاةَ لِجَارِ الْمَسْجِدِ إِلَّا فِي الْمَسْجِدِ.

47. Ebû Hüreyre -radıyallâhu anh- anlatıyor:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- bu-yurdular ki:

“Câmiye komşu olan kimsenin namazı ancak câmide (kâmil mânâsıyla) kabul olur.” (Hâkim, Müs-tedrek, I, 373-374)

٤٨- عَنْ أَبِي الشَّعَثَاءِ قَالَ: كُنَّا فُجُودًا فِي الْمَسْجِدِ مَعَ أَبِي هُرَيْرَةَ. فَأَذَّنَ الْمُؤَدِّنُ. فَقَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمَسْجِدِ يَمْشِي.

فَأَتْبَعَهُ أَبُو هُرَيْرَةَ بَصْرَهُ حَتَّى خَرَجَ مِنَ الْمَسْجِدِ. فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَمَا هَذَا فَقَدْ عَصَى أَبَا الْقَاسِمِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

48. Ebû Şa'sâ şöyle dedi:

“Ebû Hüreyre ile birlikte oturuyorduk. O esnâda müezzin ezânı okudu. Bir adam mescidden kalktı ve yürümeye başladı. Ebû Hüreyre, o adamı, mescidden çıkıncaya kadar gözleriyle takip etti. Sonra da şöyle dedi:

«–Bakın şu adam Ebu'l-Kâsım -sallallâhu aleyhi ve sellem-'e muhalefet etmiştir.» (Müslim, Mesâcid, 258)

Ezan okunurken, namaz kılmadan mescidden çıkıp gitmek doğru değildir.

٤٩ - عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ وَابْنِ عُمرَ؛ أَنَّهُمَا سَمِعَا النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ عَلَى أَعْوَادِهِ: لَيَنْتَهِيَنَّ أَقْوَامٌ عَنْ وَدْعِهِمُ الْجَمَاعَاتِ أَوْ لَيَخْتِمَنَّ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ ثُمَّ لَيَكُونَنَّ مِنَ الْعَافِلِينَ.

49. İbn-i Abbas ve İbn-i Ömer -radıyallâhu anhüm- Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- 'in, minberi üzerindeyken şöyle buyurduğunu işitmişlerdir:

“Bir takım kimseler, ya cemaati terketmekten vazgeçerler ya da Allâh kalblerini mühürler de gâfillerden olurlar.” (İbn-i Mâce, Mesâcid, 17)

Cemaatten Geri Kalmak Münâfıkların Alâmetlerindedir

٥٠ - قَالَ عَبْدُ اللَّهِ: لَقَدْ رَأَيْتُنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنِ الصَّلَاةِ إِلَّا مُنَافِقٌ قَدْ عُلِمَ نِفَاقُهُ أَوْ مَرِيضٌ. إِنْ كَانَ الْمَرِيضُ لَيَمَشِي بَيْنَ رَجُلَيْنِ حَتَّى يَأْتِيَ الصَّلَاةَ. وَقَالَ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَّمَنَا سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى الصَّلَاةَ فِي الْمَسْجِدِ الَّذِي يُؤَدَّنُ فِيهِ.

50. Abdullâh bin Mes'ud -radıyallâhu anh- şöyle demiştir:

“Bizim zamanımızda, cemaatle namaz kılmaktan, sadece, herkesçe malum münâfıklar veya (ağır) hastalar geri kalırdı. Öyle ki hasta namaza gelebilmek için iki kişinin arasında camiye kadar yürürdü. Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- bize sünen-i Hüdâ'yı (hidayet yollarını) öğretmişti. Sünen-i Hüdâ'dan biri de içinde ezan okunan şu camide namaz kılmaktı.” (Müslim, Mesâcid 256)

Âlimlerimiz süneti ikiye ayırmışlardır:

1. Sünen-i Hüdâ: Dînin mükemmelliği içinde bir unsur olarak yer alan, ibadet olarak yapılan ve terkedilmesi mekruh sayılan sünnetlerdir. Bu sünnetleri terkedenler zemmedilir ve ta'zîre mâruz kalırlar. Topyekün insanların terketmesi hâlinde ise müdahale edilir. Cemaate devam etmek, ezân okumak, kamet getirmek bunlardandır.

2. Sünen-i Zevâid: Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz'in âdet olarak yaptığı hareket ve davranışlarıdır. Oturup kalkması, yiyip içmesi, yürümesi, yatması, uyuması, kısaca sîre-tiyle alâkalı şeyler bu çeşit sünnete dâhildir. Bunlara ittibâ edenler, güzel bir davranış sergilemiş olurlar. Ancak tâbî olmamak veya terketmekte herhangi bir kerahet veya ceza mevzubahis değildir.

٥١- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: مَنْ سَرَّهُ أَنْ يَلْقَى اللَّهَ عَدَاً مُسْلِماً فَلْيُحَافِظْ عَلَى هَذِهِ الصَّلَوَاتِ حَيْثُ يُنَادَى بِهِنَّ، فَإِنَّ اللَّهَ شَرَعَ لِنَبِيِّكُمْ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ سُنَنَ الْهُدَى وَإِنَّهُنَّ مِنْ سُنَنِ الْهُدَى، وَلَوْ أَنَّكُمْ صَلَّيْتُمْ فِي بُيُوتِكُمْ كَمَا يُصَلِّي

هَذَا الْمُتَخَلَّفُ فِي بَيْتِهِ لَتَرْكُكُمْ سُنَّةَ نَبِيِّكُمْ، وَلَوْ تَرَكْتُمْ سُنَّةَ
نَبِيِّكُمْ لَضَلَلْتُمْ، وَمَا مِنْ رَجُلٍ يَتَطَهَّرُ فَيُحْسِنُ الطُّهُورَ ثُمَّ
يَعْمِدُ إِلَى مَسْجِدٍ مِنْ هَذِهِ الْمَسَاجِدِ إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِكُلِّ
خَطْوَةٍ يَخْطُوهَا حَسَنَةً وَيَرْفَعُهُ بِهَا دَرَجَةً وَيَحُطُّ عَنْهُ بِهَا سَيِّئَةً،
وَلَقَدْ رَأَيْتَنَا وَمَا يَتَخَلَّفُ عَنْهَا إِلَّا مُنَافِقٌ، مَعْلُومُ النَّفَاقِ، وَلَقَدْ
كَانَ الرَّجُلُ يُؤْتَى بِهِ يُهَادَى بَيْنَ الرَّجُلَيْنِ حَتَّى يُعَامَ فِي
الصَّفِّ.

51. Abdullâh bin Mes'ûd -radiyallâhu anh-
şöyle demiştir:

“Yarın Allâh’a müslüman olarak kavuşmak isteyen kimse, şu namazları ezan okunan yerde kılmaya ehemmiyet versin. Şüphesiz ki Allâh Teâlâ sizin Peygamberiniz’e hidayet yollarını açıklamıştır. Bu namazlar da hidayet yollarındandır. Şayet siz de cemaati terkedip şu adam gibi namazları evinizde kılacak olursanız, Peygamberiniz’in sünnetini terketmiş olursunuz. Peygamberiniz’in sünnetini terkederseniz sapıklığa düşmüş olursunuz.

Herhangi bir kimse güzelce abdest alır, sonra şu câmilerden bir câmiye gitmek için yola çıkarsa Allâh Teâlâ attığı her adım için bir sevap yazar, onu bir derece yükseltir ve bir günahını siler. Vallâhi ben öyle günler gördüm ki bilinen bir münafıktan başka kimse namazdan geri kalmazdı. Allâh'a yemin ederim ki bir adam iki kişi arasında namaza getirilir ve safa durdurulurdu.” (Müslim, Mesâcid, 256-257)

Namazı Cemaatle Kılmayanlara Şeytan Gâlip Gelir

٥٢- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: مَا مِنْ ثَلَاثَةٍ فِي قَرْيَةٍ وَلَا بَدْوٍ لَا تُقَامُ فِيهِمُ الصَّلَاةُ إِلَّا قَدْ اسْتَحْوَذَ عَلَيْهِمُ الشَّيْطَانُ فَعَلَيْكَ بِالْجَمَاعَةِ فَإِنَّمَا يَأْكُلُ الذَّنْبُ الْقَاصِبَةَ.

51. Ebu'd-Derdâ -radiyallâhu anh- şöyle dedi:

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'i şöyle buyururken işittim:

“Bir köy veya kırdâ üç kişi birlikte bulunur da namazı cemaatle kılmazlarsa, şeytan onlara musallat olur. Şu hâlde cemaate devam et. Muhakkak ki kurt, sürüden ayrılan koyunu yer.” (Ebû Dâvûd, Salât 46/547)

**CEMAATLE NAMAZIN EHEMMİ-
YETİNE DÂİR SAHÂBE-İ KİRÂM'IN
SÖZLERİ**

١- عن ثابت بن الحجاج قال: خَرَجَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ إِلَى الصَّلَاةِ فَاسْتَقْبَلَ النَّاسَ فَأَمَرَ الْمُؤَدِّنَ فَقَامَ وَقَالَ: لَا نَنْتَظِرُ لِصَلَاتِنَا أَحَدًا، فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ أَقْبَلَ عَلَى النَّاسِ ثُمَّ قَالَ: مَا بَالُ أَقْوَامٍ يَتَخَلَّفُونَ يَتَخَلَّفُ بِتَخَلُّفِهِمْ آخِرُونَ، وَاللَّهِ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ فَيُجَاءُ فِي أَعْنَاقِهِمْ ثُمَّ يُقَالُ: اشْهَدُوا الصَّلَاةَ.

1. Sâbit bin Haccâc şöyle der:

Ömer bin Hattâb -radıyallâhu anh- namaz için camiye geldi. İnsanlara doğru döndü, müezzine ezân okumasını emretti ve ayağa kalkarak şöyle dedi:

“–Namazımız için kimseyi beklemeyiz.”

Namazı edâ edince de insanlara yöneldi ve şöyle dedi:

“–Bir takım insanlara ne oluyor ki cemaatten geri kalıyorlar, böylece onlara bakarak başkaları da geri kalıyor. Vallâhi içimden şöyle geçiyor: Onlara adam göndereyim, boyunlarından yakala-

narak getirilsinler ve onlara «namaza iştirak edin» denilsin.” (Abdürrezzak, *Musannef*, I, 519)

٢- عَنْ أَبِي بَكْرٍ بْنِ سُلَيْمَانَ بْنِ أَبِي حَثْمَةَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ فَقَدَ سُلَيْمَانَ بْنَ أَبِي حَثْمَةَ فِي صَلَاةِ الصُّبْحِ وَأَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ غَدَا إِلَى السُّوقِ - وَمَسَكُنُ سُلَيْمَانَ بْنِ السُّوقِ وَالْمَسْجِدِ النَّبَوِيِّ - فَمَرَّ عَلَى الشَّفَاءِ أُمَّ سُلَيْمَانَ فَقَالَ لَهَا: لَمْ أَرِ سُلَيْمَانَ فِي الصُّبْحِ فَقَالَتْ: إِنَّهُ بَاتَ يُصَلِّي فَعَلَبْتُهُ عَيْنَاهُ. فَقَالَ: عُمَرُ لِأَنَّ أَشْهَدَ صَلَاةَ الصُّبْحِ فِي الْجَمَاعَةِ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أَقُومَ لَيْلَةً.

2. Ebû Bekir bin Süleyman bin Ebi Hasme şöyle demiştir:

“Ömer bin Hattâb, Süleyman bin Ebi Hasme’yi sabah namazında camide göremedi. O gün çarşıya gitti. Süleyman’ın evi de çarşı ile Mescid-i Nebvî’nin arasında idi. Hz. Ömer Süleyman’ın annesi Şifâ hanıma uğrayıp:

«-Süleyman’ı sabah namazında niçin göremedim?» dedi. Kadın:

«-O sabaha kadar namaz kıldı, sonunda da uyku bastırıldı ve uyudu» dedi.

Bunun üzerine Ömer -radiyallâhu anh- şöyle dedi:

«-Sabah namazında cemaatte bulunmam, bana, gece boyu kıyamda kalmamdan daha sevimli gelir.» (Muvatta', Salâtü'l-cemâa, 5, 7)

۳- عن الشفاء بنت عبد الله قالت: دَخَلَ عَلَيَّ بَيْتِي
عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ فَوَجَدَ عِنْدِي رَجُلَيْنِ نَائِمَيْنِ فَقَالَ: وَمَا
شَأْنُ هَذَيْنِ، مَا شَهِدَا مَعِيَ الصَّلَاةَ؟ قُلْتُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ
صَلَّيَا مَعَ النَّاسِ، وَكَانَ ذَلِكَ فِي رَمَضَانَ، فَلَمْ يَزَالَا يُصَلِّيَانِ
حَتَّى أَصْبَحَا وَصَلَّيَا الصُّبْحَ وَنَامَا. فَقَالَ عُمَرُ: لِأَنَّ أُصَلِّي
الصُّبْحَ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ أُصَلِّيَ لَيْلَةً حَتَّى أَصْبَحَ.

3. Şifa bint-i Abdillâh şöyle demiştir:

“Ömer bin Hattâb evime gelmişti. İki kişinin uyuduğunu görünce:

«-Bunların neyi var ki benimle birlikte cemaatte iştirak etmediler?» dedi. Ben:

«-Ey Mü'minlerin Emîri! Akşam herkesle birlikte namaz kıldılar, -bu hâdise Ramazan'da olmuştu- sabaha kadar da namaz kılmaya devam ettiler. Daha sonra da sabah namazını kılıp yattılar» dedim. Ömer -radıyallâhu anh-:

«-Sabah namazını cemaatle kılmam, benim için sabaha kadar namaz kılmamdan daha sevimselidir» dedi.” (Abdürrezzak, *Musannef*, I, 526)

٤- عن أبي حيان عن أبيه عن علي قال: لا صلاةٍ لجارِ
المسجدِ إلا في المسجدِ، قيلَ لعليٍّ: ومَنْ جازَ المسجدِ؟
قالَ: مَنْ أسمعَهُ المُنَادِي.

4. Hazret-i Ali -radıyallâhu anh- şöyle dedi:

“-Câmiye komşu olanın namazı, (vakti müsâid ve sıhhati yerinde olduğu müddetçe) ancak câmide (tam olarak) kabul olur.”

Hiz. Ali'ye:

“-Caminin komşusu kimdir?” denildi.

O da:

“–Kendisine müezzinin sesi ulaşan herkes!”
cevâbını verdi. (Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, III, 57)

٥- عن عائشة قالت: مَنْ سَمِعَ النَّدَاءَ فَلَمْ يُجِبْ فَلَمْ يُرَدِّ
خَيْرًا أَوْ لَمْ يُرَدِّ بِهِ

5. Âişe -radıyallâhu anhâ- şöyle demiştir:

“Kim ezanı işitir de camiye gitmezse hayrı istememiş veya kendisi hakkında hayır murad edilmemiş olur.” (Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, III, 57)

٦- عن ابن عمر قال: كُنَّا مَنْ فَقَدْنَا مِنْ صَلَاةِ الْعِشَاءِ
وَالْفَجْرِ أَسَأْنَا بِهِ الظَّنَّ

6. İbn-i Ömer -radıyallâhu anhümâ- şöyle demiştir:

“Bizim zamanımızda yatsı ve sabah namazına gelmeyen birisi oldu mu, onun hakkında sû-i zan beslerdik. (Münafık olabileceği endişesine kapılırdık.)” (Beyhakî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, III, 59)

۷- عن عطاء قال: شُهِدُ صَلَاةٍ فِي جَمَاعَةٍ أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ صِيَامِ يَوْمٍ وَقِيَامِ لَيْلَةٍ.

7. Atâ şöyle demiştir:

“Namazı cemaatle kılmak bana, gündüzleri oruçla, geceleri namazla geçirmekten daha sevimidir.” (Ali el-Müttakî, *Kenz*, VIII, 255/22810; Abdürrazzak, *Musannef*, I, 527)

۸- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ قَالَ: أَفْضَلُ الصَّلَاةِ صَلَاتُكُمْ فِي بُيُوتِكُمْ إِلَّا صَلَاةَ الْمَكْتُوبَةِ.

8. Zeyd bin Sâbit şöyle demiştir:

“Farzlar hâricinde en fazîletli namaz evinizde kıldığınız namazdır.” (*Muvatta'*, *Salâtü'l-cemâa*, 4)

۹- عن يحيى بن أبي كثير أنَّ رَجُلًا تَهَاوَنَ أَوْ تَخَلَّفَ عَنِ الصَّلَاةِ حَتَّى يُكَبِّرَ الْإِمَامُ قَالَ ابْنُ مَسْعُودٍ وَابْنُ عُمَرَ: لَمَّا فَاتَكَ مِنْهَا خَيْرٌ مِنْ أَلْفٍ

9. Yahyâ bin Ebî Kesir'den rivâyet edildiğine göre bir kimse namazı hafife almış veya imam tekbir alıncaya kadar cemaatten geri kalmıştı.

İbn-i Mes'ud ve İbn-i Ömer -radıyallâhu anhümâ-
ona şöyle dediler:

“–Senin namazdan kaçırdığın ecir, bin (deve kazanmak)tan daha hayırlıdır.” (Aburazzak, *Musamef*, I, 528)

١٠- عن ابن جريج قال: قُلْتُ لِعَطَاءٍ: أَرَأَيْتَ إِنْ سَمِعَ
النِّدَاءَ أَوْ الإِقَامَةَ وَهُوَ يُصَلِّي المَكْتُوبَةَ، أ يَقْطَعُ صَلَاتَهُ وَيَأْتِي
المَسْجِدَ الجَامِعَ؟ قَالَ: إِنْ ظَنَّ أَنَّهُ مُدْرِكٌ مِنَ المَكْتُوبَةِ شَيْئاً
فَنَعَمْ، قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ سَمِعْتُ الإِقَامَةَ أَيْحَقُّ عَلَيَّ أَنْ آتِيَ
الصَّلَاةَ كَمَا يَحِقُّ إِذَا سَمِعْتُ النِّدَاءَ؟ قَالَ: نَعَمْ.

10. İbn-i Cüreyc şöyle demiştir:

Atâ'ya:

“–Bir kimse (evinde) farzı kılarken ezan veya kâmeti duysa, namazını kesip câmiye gelmesi gerekir mi, ne buyurursunuz?” dedim.

“–Farzın her hangi bir kısmına yetişeceğini ümid ediyorsa evet” dedi.

“–Peki kâmeti duyduğumda da ezanı duyduğum gibi namaza gelmem gerekiyor mu?” dedim.

“-Evet” dedi. (Aburrazzak, *Musannef*, I, 514)

١١- عن نافع أَنَّ ابْنَ عُمَرَ صَلَّى رُكْعَتَيْنِ مِنَ الْمَكْتُوبَةِ
فِي بَيْتِهِ ثُمَّ سَمِعَ الْإِقَامَةَ فَخَرَجَ إِلَيْهَا.

11. Nâfi'den rivâyet edildiğine göre, İbn-i Ömer evinde (dört rekâtlık bir) farz namazın iki rekâtını kılmıştı. Bu sırada kâmeti işitti, hemen câmiye gitti. (Aburrazzak, *Musannef*, I, 514-515)

١٢- عن أنس قال: مَنْ لَمْ تَقْتَهُ الرَّكْعَةُ الْأُولَى مِنَ
الصَّلَاةِ (أَرْبَعِينَ يَوْمًا) كُتِبَتْ لَهُ بَرَاءَتَانِ، بَرَاءَةٌ مِنَ النَّارِ وَ
بَرَاءَةٌ مِنَ النَّفَاقِ.

12. Enes -radiyallâhu anh- şöyle demiştir:

“Kim (kırk gün arka arkaya cemaatle) namazın ilk rek'atini kaçırmazsa, onun için iki beraat yazılır. Biri cehennemden, diğeri de münâfıklıktan kurtuluş beraatıdır.” (Aburrazzak, *Musannef*, I, 528)

۱۳- وَكَانَ الْأَسْوَدُ إِذَا فَاتَتْهُ الْجَمَاعَةُ ذَهَبَ إِلَى مَسْجِدٍ
آخَرَ. وَجَاءَ أَنَسٌ إِلَى مَسْجِدٍ قَدْ صَلَّيَ فِيهِ فَأَذَّنَ وَأَقَامَ وَصَلَّى
جَمَاعَةً.

13. Esved -radıyallâhu anh- cemaati kaçırdığında başka bir camiye giderdi. Hazret-i Enes -radıyallâhu anh- ise namaz kılınmış olan bir camiye geldi, ezan okudu, kamet getirdi ve camaatle namaz kıldı. (İbn-i Hacer, *Tağlîku't-ta'lik*, II, 275)

۱۴- عَنْ أُمِّ الدَّرْدَاءِ تَقُولُ: دَخَلَ عَلَيَّ أَبُو الدَّرْدَاءِ وَهُوَ
مُعْضَبٌ، فَقُلْتُ: مَا أَعْضَبَكَ؟ فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَعْرِفُ مِنْ أُمَّةٍ
مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ شَيْئًا إِلَّا أَنَّهُمْ يُصَلُّونَ جَمِيعًا.

14. Ümmü'd-Derdâ -radıyallâhu anhâ- anlatıyor:

“Ebû'd-Derdâ -radıyallâhu anh- öfkeli bir şekilde yanıma geldi. Kendisine:

«–Seni öfkeliendiren nedir?» diye sordum.

Şu cevabı verdi:

«-Vallâhi, Muhammed -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in ümmeti hakkında, (sabah) namazını cemaat hâlinde kılmalarından başka bir şey bilmiyorum. (Bu insanlar niçin cemaatle namaz konusunda ihmalkâr davranıyorlar.)» (Buharî, Ezân, 31)

١٥ - قَالَ مُجَاهِدٌ: وَسُئِلَ ابْنُ عَبَّاسٍ عَنِ رَجُلٍ يَصُومُ النَّهَارَ وَيَعُومُ اللَّيْلَ، لَا يَشْهَدُ جُمُعَةَ وَلَا جَمَاعَةَ؟ قَالَ: هُوَ فِي النَّارِ.

15. Mücâhid şöyle der:

İbn-i Abbâs -radiyallâhu anhümâ-'ya, gündüz oruç tutan, gece de namaz kılan, fakat cemaate ve cumaya (nefret ederek, hafife ve basite alarak) gelmeyen bir kimse hakkında sorulmuştu:

“-O, ateş ehliendir!” cevâbını verdi. (Tirmizî, Salât, 48/218)

CEMAATLE ALÂKALI BAZI HÜ- KÜMLER

Cemâat namazı; bir araya gelen müslümanların bir imama uyarak topluca kıldıkları namaza denilir.

Cemâatle namaz kılmak Kitap, Sünnet ve İc-
mâ ile sabittir. Cenâb-ı Hak, Peygamber Efendi-
miz'e hitaben şöyle buyurur:

**“Sen mü'minler arasında bulunup onlara
namaz kıldıracağın zaman onlardan bir kısmı
seninle beraber olsun...”** (en-Nisâ, 4/102)

Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- de
cemâatle namazın faziletini pek çok hadislerinde
bildirmişlerdir.

Cemâatin teşekkül etmesi için en az iki kişi
gereklidir. Bu da imamla birlikte bir kişinin daha
bulunmasıyla olur. Zira Allâh Rasûlü -sallallâhu
aleyhi ve sellem-:

“İki ve daha yukarısı cemâattir” buyurmuş-
lardır. (Buhârî, Ezan, 35)

Cemâatin gerçekleşmesi için bu iki kişiden birinin imam olması, diğerinin de buna uyması gerekir. İmama uyan şahıs ister erkek, ister kadın, isterse âkil çocuk olsun farketmez. Deli ve âkil olmayan çocuk cemâat olarak kabul edilmez. Zira bu ikisi namaz kılmakla yükümlü değildirler ve bu konuda adetâ yok hükmündedirler. (el-Kâsânî, *Bedâii's-Sanayî*, Beyrut 1974, I, 156)

Beş vakit farz namaz ile teravih ve kûsûf namazları gibi sünnetler, cemâatle kılınabileceği gibi münferid olarak da kılınabilir. Ancak cuma namazı ile bayram namazlarının cemâatle kılınması şarttır. Zira bu iki namazın sıhhatinin şartlarından biri de cemâattir.

Bayram namazları için imamla birlikte bir kişinin daha bulunması yeterlidir. Cuma namazı için ise bu sayı -imam hariç- ikiden az olamaz.

Hanefî mezhebinde kadınların kendi aralarında cemâatle namaz kılmaları caiz olmakla birlikte mekruhtur. Bu durumda imam olan kadın ön safın ortasında yer alır. (Mergînânî, I, 56) Kız Kur'an kursu gibi hanımların toplu buldukları yerlerde ise cemaatle namaz kılınması, hanımların namazı ve

adabını öğrenmeleri, cemaatin bereketinden istifade etmeleri ve teravih gibi uzun namazlarda zorlanmamaları için mekruh kabul edilmemiştir.

Genç kadınların, erkeklerle kılınan cemâat namazına gitmeleri de (fitneye sebep olduğu takdirde) mekruhtur. Ancak ihtiyar kadınlar için bir sakınca yoktur. (Merginânî, I, 57)

Cemâatle namaz kılan sadece iki erkek ise, imam kendisine uyan kişiyi sağ tarafında durdurur. İki kişiye imam olduğu takdirde onların önüne geçer.

İmamdans başka bir erkek ve bir kadın bulunursa erkek imamın sağında, kadın imamın arkasında biraz geride durur.

İki erkek ve bir kadın bulunursa, erkekler imamın arkasında saf olur, kadın da bu iki erkeğin arkasında durur.

Erkeklerin bir kadına veya çocuğa uyararak arkalarında namaz kılmaları caiz değildir. (Merginânî, I, 56) Rasûlullâh -sallâllâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz, saf düzenini belirlerken kadın ve çocukların yetişkin erkeklere imam olamayacağını da

belirtmiştir. Bu konuda mezhepler arasında tam bir ittifak vardır.

Safların sık ve düzgün olması, omuzların birbirine bitiştirilmesi, Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem-'in üzerinde önemle durduğu bir husustur. Bunun için imamın namaza başlamadan önce safları kontrol etmesi gerekir.

İmam olan kimsenin normal bir sürede namazı kıldırması gerekir. Uzatarak cemâati bıktırması veya kısaltarak acele etmesi uygun değildir. Ancak husûsî bir cemâatin, namazlarının uzatılmasını istemeleri hâlinde namazın uzatılmasında bir beis yoktur.

Cemâatte, kadınlarla küçük çocuklar bulunursa, sırasıyla en önde erkekler, sonra çocuklar, en arkada da kadınlar saf olur. Rasûlullâh -sallallâhu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

“Erkeklerin en çok sevap kazanacağı saf ilk saf, en az sevap kazanacakları saf son saftır. Kadınların en çok sevap kazanacağı saf son saf, en az sevap kazanacakları saf ise ön saftır.” (Müslim, Salât 132; Ebû Dâvûd, Salât 97; Tirmizî, Mevâkît 52; Nesâî, İmâmet 32)

Erkek imama uyan kadının, aralarında bir perde vs. olmadan imamın yanında durması, yanında ve arkasında olan erkeklerin namazını bozar. (Mergînânî, I, 57)

Namaz, üstün faziletinden dolayı Fahr-i Kâinât -sallallâhu aleyhi ve sellem- Efendimiz'den günümüze kadar cemâatle edâ edilmiş, bu maksat için inşa edilen camiler de, ifâ ettikleri daha birçok fonksiyonlarıyla birlikte ictimâî birer müessese hâline gelmişlerdir.

Cemâatle namaz, Hanefî mezhebine göre sünnet-i müekkede; Şâfiî mezhebine göre, farz-ı kifâye-sünnet-i müekkede; Mâlikî mezhebine göre, sünnet-i müekkede-farz-ı kifâye; Hanbelî mezhebi ve Dâvud ez-Zahirî'ye göre ise; farz-ı ayındır. (Ahmed Nâim, *Tecrid-i Sarih Tercümesi*, II, 604)

Bir yerleşim yerinde cemaat oluşturmak farz-ı kifaye olduğu için oranın halkı topluca cemaat oluşturma vazîfesini terk edemezler. Cemâat, herhangi bir yerde alenen edâ edilmediği takdirde, evlerde ve dükkânlarda ilân edilmeden kılınan namaz, halkı cemâat mes'ûliyetinden kurtaramaz.

Cemaatle namaz bir yerleşim yerinin müslüman olmasının alametlerinden birisi olduğu için müslüman idareciler ve tebliğ yapan âlimler, cemâatle namaz kılmayan bir yöre halkını önce ezân ile cemâat olmaya dâvet etmelidirler.

Cemâate katılmak için; başkalarıyla namaz kılmaya gücü yetmek, elbisesi olmak ve mukîm bulunmak gibi şartlar gereklidir. Bir kimse evinde hanım ve çocuklarına imamlık yaparsa, cemâatin faziletini elde edebilir ve sevap kazanabilir, fakat camide cemâatle kılmanın sevâbı daha çoktur.

Cemâati çok olan câmide namaz kılmak daha efdâldir. Cemaatin sayısının fazla olması Cenab-ı Hakk'ın rahmetini celbetme hususunda mühim bir âmidir. Ancak imamı ehl-i bid'atten olursa, yani fiskını gerektiren bir hâl bulunursa o zaman cemâati az olan câmiye gitmek daha iyidir.

Cemâatle namaz kılmak için camiye gitmeye mâni olan bazı mazeretler vardır ki bunlara fıkhîta: “Cemâate gitmemeyi mübah kılan özürler” denilir. Bu mazeretler şunlardır:

- Yürüyemeyecek kadar hasta olmak,

- Felçli olmak, ihtiyar olmak,
- K r olmak,
- Kolu, ayađı kesik olmak.

Bunların dışında herkesin kendi durumuna göre meşr  sayılan önemli mazeretleri de cemâate gitmemeyi mübah kılabilir. Evde hastasının başında bulunması gereken kişi v.s. gibi.

Cemâat saf halinde namaz kılarken hareketlerini imamdan sonra yapmak zorundadır. Mesel  rükûa varışta, r k dan kalkışta, secdeye varışta vb. imamı takip eder. İmamdan önce yapılan r kunlar geçerli olmaz. Bu yüzden cemaatin imamdan önce rükû ve secdeye gitmemesi veya rükû ve secdeden kalkmaması gerekir.

İmama iktid  eden bir kimse řu  c h lden birisine dâhildir:

M drik: Namazın başından sonuna kadar, aralıksız olarak imama uyan, bütün rek tleri imam ile beraber kılan kimseye “müdrik” denir. M drik cemaatle namaz kılanların en efdalidir.

Mesbûk: İmama birinci rekâtte yetişemeyen ve daha sonraki rekâtlerde ona uyan kimseye mesbûk denir. Namaza sonradan yetişen kimse, son oturuşta imam selâm vermeden önce imama uyan kimse cemaatle kılınan namaza yetişmiş olur.

Mesbûk, imama sesli okunan bir rekâta yetişmişse “Sübhanek”yi okumaz, tekbir alıp, susar. İmam ile birlikte son oturuşta yalnız “et-Tehiyât”ı okur, imam selâm verince kalkar, sübhâneke ve eûzû-besmeleden sonra, Fatıha ile bir miktar Kur’an okur ve geri kalan rekâtleri tamamlar. İmama rükûda veya secdelerde yetişirse; duruma bakar. Eğer “Sübhanek”yi okuyunca, rükû veya secdeden bir bölümüne yetişebileceğine kanaat getirirse, bunu ayakta okur. Aksi halde imama uyar ve Sübhaneke’yi okumaz. İmama oturuşta yetişirse Sübhaneke’yi okumaz, iftitah tekbiri alıp, oturur. (*el-Fetâvâ el-Hindiyye*, Beyrut 1980, I, 90, 91)

Cemaate sonradan yetişen kimse namaz rekâtlarını kaldığı yerden tamamlar. Bu rekâtları kılarken kıraat bakımından ise baştan başlar. Mesela; Akşam namazının birinci rekâtını kaçıran

kimse ikinci ve üçüncü rekâtı cemaatle kılsa kılması gereken bir rekât onun için üçüncü rekât olmakla birlikte birinci rekâta okuması gereken kıraati okur. Yani Fatıha ve ilave bir sûre okur.

İkinci namazının son rekâtında cemaate yetişen kimse şöyle yapar; cemaat selam verince ayağa kalkar. Burada birinci rekâtın kıraatini okur yani fatıha ve ilave sûreyi okur. Rekât sayısı olarak ikinci rekât olduğundan ikinci rekâtın sonunda tahıyyata oturur. Daha sonra üçüncü rekâta kalkar fakat kıraat olarak ikinci rekâtın kıraatini okur. Yani fatıha ve ilave sûreyi mutlaka okur. Daha sonra da son rekâta kalkar ve burada sadece fatıha okur.

Lâhik: Namaza imam ile beraber başladığı halde kendisine gaflet, uyku veya cemaatin çokluğundan dolayı bir zahmet arız olup veya abdesti bozan bir durum ile karşılaşır da namazın tamamını veya bir kısmını imam ile kılamayan kimseye “lâhik” denir.

Lahik olan kimsenin yapması gereken şeyler konusunda ilmihal kitaplarında tafsilatlı bilgi ol-

makla birlikte çoğu kimse bunu doğru olarak yapamaz. O yüzden bu gibi durumda namazı baştan kılmak daha uygun görülmüştür.

Lâhik, imamla birlikte kılamadığı kısım için, imama uyan kimse gibidir. Bu yüzden kaçırdığı rekâtları kaza ederken, Kur'ân-ı Kerim okumaz ve kendi başına kıldığı rekâtlardaki yanılmasından dolayı "sehiv secdesi" yapması gerekmez. Çünkü imamın arkasında namaz kılan cemaat kendi yanılmasından dolayı sehiv secdesi yapmaz.

İmama uyan cemaatten birisinin, namaz içinde abdesti bozulsa, meselâ, burnu kanasa, saftan ayrılır, namaza aykırı bir şeyle uğraşmaksızın hemen abdest alır, tekrar cemaate dönerek yetiştiği yerden imama uyar. Mümkün ise önce kaçırdığı rekâtları veya rükûnları kaza eder, sonra imama tabi olarak onunla selâm verir. Bir kimse, birinci rekâtın kıyamında uyuyup da imam secdeye vardığı anda uyansa, hemen rükûa varır, sonra secdeye vararak imama tabi olur. Bir yere dayanmaksızın vuku bulan, uyku hâli gerçek uyku sayılmadığı için abdeste ve dolayısıyla namaza zarar vermez.

İmama ikinci rekâtte uyan bir kimse (mesbûk) abdesti bozulduğu için, bir veya daha fazla rekâtı kaçırsa, imam selâm verdikten sonra kaza edeceği ilk rekâtte kırâatte bulunması gerekir.

İmam sehiv secdeleri yapsa, Lâhik namazını henüz tamamlamamış ise, onunla beraber bu secdeleri yapmaz. Önce namazı tamamlar, ondan sonra bu sehiv secdelerini yapar. (İbnül-Hümâm, *Fethul-Kadir*, I, 277 vd.)

CEMAATLE NAMAZIN BAZI FAYDALARI

Cemaatle kılınan namazın, bilinen ve bilinemeyen pek çok faydaları vardır. Bunlardan bir kısmı kısaca şöyledir:

- Namazları en makbul zamanda, yâni ilk vaktinde kılmak,
- Allâh Teâlâ'nın rızâsını kazanmak,
- İftitâh tekbirine yetişerek büyük bir ecre nâil olmak,

- Toplu yapılan duâ ve zikirlerin feyzinden istifâde etmek,

- Namazı kâmilin ve huzurlu bir şekilde edâ edebilmek,

- Meleklerin duâ, istiğfar ve şâhitliğine mazhar olmak,

- Şeytandan muhâfaza edilmek,

- İslâm şîârını açığa vurmak,

- Allâh'ın câmilere lutfettiği feyiz ve bereketten istifâde ile mü'minin gönlünde içtimâileşme şuurunun kökleşmesi,

- Komşular arasında kaynaşmanın sağlanması,

- Namaz vakitlerinde semt sakinlerinin buluşmaları,

- Müslümanlar arasında bulunması gerekli olan birlik ve beraberliğin bir misâlini vermek ve bunu pekiştirmek,

- Münâfıklık vasfından ve suizandan selâmete ermek,

- Ameldeki nifak sıfatından arınmak,

- Müslümanlar arasındaki ülfetin devâmını sağlamak,
- Tâat ve ibâdet husûsunda yardımlaşmak,
- Sesli okunan namazlarda tilâvet ahkâmına alışmak ve öğrenmek,
- İbadete karşı gevşekliği olanların heyecâna gelmesi...

KİTÂBIYÂT

Abdurrazzâk bin Hemmâm es-San'ânî, Ebû Bekir,
Musannefu Abdurrazzâk, I-XI, Beyrut, t.s.

Ali el-Müttakî el-Hindî,
Kenzü'l-ummâl fî süneni'l-akvâl ve'l-ef'âl, I-XVI, Beyrut, 1985.

Beyhakî, Ebû Bekir Ahmed bin el-Hüseyn,
es-Sünenü'l-kübrâ, t.s, I-X, Dâru'l-fikr;

Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed bin İsmâil,
el-Câmiu's-sahîh, I-VIII, İstanbul, 1992.

Dârimî, Ebû Muhammed Abdullâh bin Abdirahman,
Sünenü'd-Dârimî, I-II, İstanbul, 1992.

Ebû Dâvud, Süleyman bin Eş'as es-Sicistânî,
Sünenü Ebî Dâvud, I-V, İstanbul, 1992.

Hâkim, Ebû Abdillâh Muhammed bin Abdillâh en-Neysabûrî,
el-Müstedrek ale's-sahîhayn, I-V, Beyrut, 1990.

el-Heysemî, Hâfız Nûru'd-dîn Ali bin Ebî Bekir,
Mecmau'z-zevâid ve menbau'l-fevâid, I-X, Beyrut, 1988/1408.

İbn-i Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed bin Yezid el-Kazvinî,
Sünenü İbn-i Mâce, I-II, İstanbul, 1413/1992.

İmâm Mâlik,
Muvatta', I-II, İstanbul, 1413/1992.

Müslim, Ebû'l-Hüseyin bin Haccâc el-Kuşeyrî,
el-Câmiu's-sahîh (thk. Muhammed Fuâd Abdül-
bâkî), I-III, İstanbul, 1992.

Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed bin Şuayb,
Sünenü'n-Nesâî, I-VIII, İstanbul, 1992.

Tirmizî, Ebû İsâ, Muhammed bin İsâ,
Sünenü't-Tirmizî, I-V, İstanbul, 1992.